

OMAISHOIDON TUEN MYÖNTÄMISPERUSTEET JA TOIMINTAOHJE 1.5.2021 ALKAEN

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri

Sisällys

1. YLEISTÄ OMAISHOIDON TUESTA	3
2. OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN, PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA PÄÄTÖKSEN TEKO.....	4
2.1 Viranhaltijapäätös omaishoidon tuesta.....	5
3. OMAISHOITAJAN TUKEMINEN	5
3.1 Omaishoitajalle järjestettävä valmennus ja koulutus	5
3.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	5
3.3 Omaishoitoa tukevat palvelut	6
4. OMAISHOIDON TUEN SUUNNITELMA	6
5. OMAISHOIDON TUKEA KOSKEVA SOPIMUS	7
6. OMAISHOIDON HOITOPALKKIO	7
6.1 Aikuisten (yli 18-vuotiaat) hoitopalkkioiden tukiluokat	7
Tukiluokka I.....	8
Tukiluokka II.....	8
Tukiluokka III.....	9
6.2 Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) hoitopalkkioiden tukiluokat.....	9
Tukiluokka I.....	9
Tukiluokka II.....	10
Tukiluokka III.....	10
6.3 Omaishoidon hoitopalkkion korottaminen erityistapauksissa.....	10
6.4 Omaishoidon hoitopalkkion alentaminen erityistapauksissa.....	10
7. OMAISHOITAJALLE JÄRJESTETTÄVÄ VAPAA	11
7.1 Lyhytaikainen perhehoito.....	12
7.2 Sijaisomaishoito.....	12
7.3 Omaishoidon palveluseteli	12
7.4 Eksoten lyhytaikainen hoito	13
7.5 Palvelusetelin saldo yksityiseen hoitoon.....	13
7.6 Omaishoidon tukitiimin sijaistustoiminta.....	14
7.7 Maksusitoumus (alle 18-vuotiaille)	14
7.8 Läheistään hoitavan vapaa (ShL 27b§)	14
8. OMAISHOIDON TUEN SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN	14
9. OMAISHOITOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, PURKAMINEN JA HOIDON KESKEYTYMINEN.....	14
Liite 1.	16

1.YLEISTÄ OMAISHOIDON TUESTA

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) ja siihen tehtyihin muutoksiin (950/2006, 318/2011, 511/2016) sekä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksoten) hallituksen hyväksymiin myöntämisperusteisiin. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymällä (Eksotella) on vastuu omaishoidon tuen järjestämisestä sekä omaishoitotehtävää tukevista palveluista (Liite 1). Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, jolla korvataan säännöllistä kotihoitoa, asumispalvelua tai ympärivuorokautinen hoitoa. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville.

Tässä asiakirjassa omaishoidon tuen suunnitelmalla tarkoitetaan omaishoitolaissa mainittua hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

Omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen kunnan tai kuntayhtymän kanssa (Laki omaishoidon tuesta 937/2005). Omaishoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajan on oltava valmis vastaamaan hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla, sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito. Omaishoidon tuen myöntämisen lähtökohdaksi on, että hoidettavan omaisen tai läheisen haluaa ryhtyä omaishoitajaksi ja että hoidettava hyväksyy hänet hoitajakseen.

Omaishoitolain (937/2005) 3 §:n mukaan omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset ovat:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- hoidettavan omaisen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus. Omaishoidon tukea myönnetään pääsääntöisesti tilanteissa, joissa tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä tai pitkäaikainen. Tukea voidaan tarvittaessa myöntää myös lyhytaikaisissa, yllättävissä

hoitoa ja hoivaa vaativissa tilanteissa. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Omaishoidon tuesta päätettäessä selvitetään, täyttyykö omaishoidon tuelle laissa säädetyt edellytykset sekä Eksoten alueen myöntämisperusteet tuen saamiselle.

Omaishoidon tuen hoitopalkkio ei ole tarkoitettu korvaamaan vammasta tai sairaudesta aiheutuvia kustannuksia, kuten Kansaneläkelaitoksen maksamat hoitotuki tai vammaistuki. Omaishoidon tuen hoitopalkkio on hoitajalle maksettava palkkio hänen hoidettavalle tekemästään hoidosta ja hoivasta. Omaishoidon palkkion maksupäivä on jälkikäteen kalenterikuukauden 15. päivä.

Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, jos:

- omaishoidon tuen yleiset ja Eksoten myöntämisedellytykset eivät täyty
- hoidettavan tosiasiallinen asuinkunta ei ole Eksoten alueella
- hoidettava asuu laitoksessa tai tehostetussa palveluasumisessa
- avun tarve kohdistuu pääosin asiointi- ja kodinhoitotehtäviin
- hoitajaksi hakevalla/omaishoitajalla on päivittäisiä toimintoja haittaava muistisairaus, mielenterveyden ongelmia tai päihteiden väärinkäyttöä
- omaishoitajan terveydentila rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea. Tarvittaessa hoitajan on esitettävä lääkärinlausunto terveydentilastaan.
- hakija toimii samaan aikaan hoidettavan henkilökohtaisena avustajana (laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987).

Tuki maksetaan sopimuksessa sovitusta ajankohdasta lukien, aikaisintaan hakemuksen saapumisesta alkaen.

2. OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN, PALVELUTARPEEN ARVIOINTI JA PÄÄTÖKSEN TEKO

Omaishoidon tukea haetaan Eksoten erillisellä hakemuslomakkeella tai kirjautumalla verkkopankkitunnuksilla Eksoten asiointipalveluun (www.eksote.fi). Omaolo.fi sivustolla (www.omaolo.fi), voi tehdä alustavan arvion mahdollisuudesta omaishoidontukeen.

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu omaishoitajan ja omaishoidettavan toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Lähtökohtaisesti palvelutarpeen arviointi toteutetaan kotikäyntinä, mutta se voidaan toteuttaa myös tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Arviointi perustuu havainnointiin, omaishoidettavan ja omaishoitajan haastatteluihin sekä toimintakyvyn arviointiin. Tarvittaessa omaishoidontuen päätöksenteossa hyödynnetään lääkärinlausuntoja ja muita asiantuntijalausuntoja.

Omaishoidon tuen arvioinnissa voidaan käyttää apuna mm. toimintakykyä ja muistia kuvaavia mittareita, lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja. Lasten ja nuorten omaishoidon tuen arvioinnissa huomioidaan lapsen ja nuoren ikätasoa vastaava päivittäinen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja ja erityisen vaativien hoitotoimenpiteiden tarvetta. Päätöstä tehtäessä huomioidaan omaishoitoperheen kokonaistilanne ja hoidon sitovuus. Erityisesti perustellusta syytä omaishoidon tuki voidaan myöntää määrääjäksi. Omaishoidon tuen palvelutarpeenarviointikäynnit ovat maksuttomia.

Omaishoito on aina henkilökohtaiseen hoitoon ja huolenpitoon annettavaa apua, ei ainoastaan kodin ulkopuolista asiointia eikä kodinhoidollisia töitä.

2.1 Viranhaltijapäätös omaishoidon tuesta

Omaishoidon tuesta laaditaan kirjallinen valituskelpoinen viranhaltijapäätös. Päätös omaishoidon tuesta tehdään hoidettavalle. Viranhaltijan päätökseen tyytymätön asiakas voi saattaa päätöksen Eksoten yksilöasioiden jaoston käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Oikaisuvaatimuksen laatimisesta ohjeistetaan päätöksen liitteessä sekä tarvittaessa palveluohjauksella.

Omaishoidon tuen kielteinen päätös perustellaan hakijalle. Jos omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kielteinen, palveluohjaaja huolehtii hakijan riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta muiden julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin sosiaali- ja terveystalvelujen sekä sosiaalietuuksien piiriin.

3. OMAISHOITAJAN TUKEMINEN

3.1 Omaishoitajalle järjestettävä valmennus ja koulutus

Omaishoitolain 3 a §:n mukaan (511/2016) kunnan on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Tarve valmennukselle tai koulutukselle arvioidaan osana palvelutarpeen arviointia ja omaishoidon tuen suunnitelmaan. Valmennuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös omaishoitajan ja hoidettavan mielipide.

Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi ryhtyvän henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisessa. Valmennusta voidaan järjestää jo ennen omaishoitotehtävän alkamista.

3.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Kunnan on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtävänsä tukevia sosiaali- ja terveystalveluja. Tarve tarkastuksille ja muille palveluille arvioidaan osana palvelutarpeen arviointia ja kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on omaishoitajien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen sekä sairauksien ehkäiseminen ja tunnistaminen. Tarkastuksella tavoitellaan ongelmien tunnistamista ja hoitamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla omaishoitajaa tuetaan tekemään hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviä valintoja. Tarkastukset ovat omais- hoitajalle vapaaehtoisia.

Hoidettavan omatyöntekijä voi ohjata omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen, jos omaishoitajalla ilmenee jaksamis- tai muita omaishoitoon vaikuttavia ongelmia. Hyvinvointi- ja terveystarkastus ei ole välttämättä tarpeellinen esimerkiksi silloin, kun omaishoitaja on työterveyshuollon piirissä kun omaishoito kestää lyhyen ajan.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 1) kohdan perusteella.

3.3 Omaishoitoa tukevat palvelut

Omaishoitoa tukevia palveluja ovat esimerkiksi kotihoito, kotihoidon tukipalvelut, vuorohoito, asunnon muutostyöt, hoitotarvikkeet, kuljetuspalvelut, apuvälineet, moniammatillinen kotikuntoutus tai henkilökohtainen apu. Omaishoitajaa tukevia palveluita ovat myös mahdolliset kuntoutuspalvelut sekä kolmannen sektorin tuottamat palvelu- ja tukimuodot kuten vertaistuki, lomat, virkistys, koulutus ja sopeutumisvalmennus. Omaishoitoperheen tarvitsemat ja/tai heille myönnettyt palvelut kirjataan tehtyyn omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvät ja muut hoitajan poissaolot voivat olla ennalta suunniteltuja tai äkillisiä. Mikäli poissaolon aikainen hoito ei järjesty asiakkaan omien verkostojen avulla, muita vaihtoehtoja voivat olla esimerkiksi päivä- ja lyhytaikaishoito asumispalvelussa tai perhehoidossa tai mahdollinen kotihoidon tilapäiskäynti kotihoidon tilanteen mukaan.

Tilanteissa, joissa hoitaja äkillisesti on kykenemätön huolehtimaan hoidettavasta, eikä hoiva järjesty omien verkostojen avulla tai omaishoidon tuen suunnitelman mukaisesti, Eksote järjestää hoidon kulloinkin parhaaksi katsomallaan tavalla huomioiden hoidettavan kokonaistilanteen.

Suunnitelma omaishoitajan terveydenhoitoon tai muun poissaolon aikaiseen hoitoon liittyvästä hoitojärjestelystä tehdään ennakkoon ja kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Omaishoitoa tukevista ja hoidettavalle järjestettävistä palveluista peritään asiakasmaksut asiakasmaksulain (734/1992) ja asetuksen (912/1992) sekä Eksoten vahvistamien taksojen mukaisesti.

4. OMAISHOIDON TUEN SUUNNITELMA

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuen suunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä omaishoitajan ja -hoidettavan kanssa. Laadittu suunnitelma on omaishoitoa koskevan sopimuksen liitteenä.

Omaishoidon tuen suunnitelmaan kirjataan:

- omaishoitajan antaman hoidon sisältö ja määrä
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sisältö ja määrä
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaali- ja terveydenhuollon sisältö ja määrä
- suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämiseksi hoitajan lakisääteisen vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien, hoitajan äkillisen sairastumisen tai kriisitilanteen aikana
- suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämiseksi työttömänä työnhakijana

toimivan omaishoitajan työllistyessä

- kuka toimii omaishoitoperheen palveluohjaajana/asiakasvastaavana

5. OMAISHOIDON TUKEA KOSKEVA SOPIMUS

Omaishoidon sopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (Omaishoitolaki 937/2005, 2 §). Omaishoitajan ja Eksoten kesken laaditaan omaishoidon sopimus, johon kirjataan tiedot omaishoitajan oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin (omaishoitolaki 937/2005, 8 §). Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan (omaishoitolaki 937/2005, 10 §). Omaishoidon sopimusta ei tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa.

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen kunnan on vakuutettava hoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin ja hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

6. OMAISHOIDON HOITOPALKKIO

Hoitopalkkiota maksetaan omaishoitajalle, jolla on voimassaoleva omaishoitosopimus Eksoten kanssa.

Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella (Omaishoitolaki 937/2005, 5 §). Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain julkisten alojen eläkelain (81/2016) 94 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Tilanteessa, jossa hoidettavaa hoidetaan tilapäisesti muualla kuin omaishoidossa yli kuukauden, sovelletaan omaishoitolain 937/2005, 9 §:n 2 momenttia. Mainitun lainkohdan mukaan hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua, jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti. Omaishoidon lakisääteistä vapaata ei kerry ajalta, jolta hoitopalkkiota ei makseta. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa Kelan, työeläkelaitosten, työvoimatoimiston tai muihin sosiaalietuuksiin. Hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus saamiinsa etuuksiin.

6.1 Aikuisten (yli 18-vuotiaat) hoitopalkkioiden tukiluokat

Ennaltaehkäisevä tukiluokka

Tässä tukiluokassa hoidettava tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toimisissa ja arjen askareissa lähes päivittäin, mutta hoidettavan avun tarve ei täytä tukiluokan I myöntämisperusteita. Ennaltaehkäisevä omaishoidon tuki voidaan myöntää, jos arvioidaan, että omaishoitajan antama hoito korvaa kotihoidon palveluja osaltaan tai koko-

naan.

Tukiluokka I

Hoidettava tarvitsee useimmissa alla luetelluissa henkilökohtaisissa toiminnoissa toistuvasti päivittäin hoivaa, huolenpitoa, valvontaa ja ohjausta

- wc-toiminnoissa ja hygienian hoidossa
- peseytymisessä
- pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkehoidon toteutuksessa
- liikkumisessa/siirtymisissä
- kognitiivisissa toiminnoissa (muisti, psyyke, ymmärtäminen)
- nukkumaan menossa

Henkilökohtaisista toiminnoista suoriutumisen ohella hoidettava tarvitsee saattaja-, asiointi- ym. apua selviytyäkseen kodin ulkopuolella tapahtuvista toiminnoista. Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua toistuvaan päivittäiseen huolenpitoon ja hoitoon.

Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä (mm. kuva-ääniyhteys). Omaishoito korvaa säännöllisiä kotihoidon palveluja. Hoidettavalla voi olla kotihoidon palveluja, esimerkiksi insuliinipistokset ja katetrointi, mutta omaishoitaja vastaa pääosin päivittäisestä hoidosta ja huolenpidosta.

Omaishoitajan on tai olisi mahdollista tehdä osa- tai kokoaikaista ansiotyötä ja hyödyntää tarvittaessa erilaisia työelämän joustoja.

Avuntarve ainoastaan kodinhoidollisissa tehtävissä ja asioinneissa ei oikeuta omaishoidon tukeen.

Tukiluokka II

Hoidettava tarvitsee useimmassa tukiluokassa I mainituissa toiminnoissa ympärivuorokautisesti hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa. Lisäksi hoidettava tarvitsee apua ja valvontaa sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä hoitotoimenpiteitä.

Hoidettava voi olla osan aikaa päivästä yksin. Ilman omaishoitajaa asiakas tarvitsisi runsaasti kotihoidon palveluja tai muuta ympärivuorokautista hoitoa. Tukiluokassa kaksi edellytetään hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa tai hoitajan mahdollisuutta sitoutua hoidettavan hoidon tarpeen vaatimukseen. Omaishoitaja vastaa pääosin päivittäisestä hoidosta ja huolenpidosta. Hoidettavan hoitamiseen on mahdollista saada tukea kotihoidolta.

Mikäli hoidettava saa runsaasti kunnan järjestämiä palveluja (esimerkiksi jaksohoito kaksi viikkoa/kk tai runsaasti kotihoidon palvelutunteja 40h/vko) maksetaan

omaishoidon tukiluokan I mukaista palkkiota (= alennettu luokka II).

Mahdollinen kotihoidon palvelujen tarve arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä.

Tukiluokka III

Hoidettava tarvitsee useimmissa tukiluokassa I mainituissa toiminnoissa runsaasti ympärivuorokautista hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa. Lisäksi hoidettava tarvitsee runsaasti vaativia erityishoitotoimenpiteitä.

Hoidettava voi olla yksin vain lyhyitä aikoja. Hoitajan on huolehdittava hoidettavasta ja oltava valmis suorittamaan hoitotoimenpiteitä kaikkina vuorokauden aikoina. Hoidon sitovuus ja hoidon tarve ovat samaa tasoa kuin pysyvässä ympärivuorokautisessa hoidossa olevalla. Hoidon tarve edellyttää hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa. Omaishoitaja vastaa pääosin päivittäisestä hoidosta ja huolenpidosta. Hoidettavalla on oikeus kotihoidon palveluihin. Myös saattohoitotilanteissa voidaan myöntää luokan III mukaista tukea.

Mikäli hoidettava saa runsaasti kunnan järjestämiä palveluja (esimerkiksi arkipäivisin päivätoiminta ja jaksohoito kaksi viikkoa/kk tai runsaasti kotihoidon palvelutunteja/kk) maksetaan omaishoidon tukiluokan II mukaista palkkiota (= alennettu luokka III). Mahdollinen kotihoidon palvelujen tarve arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä.

6.2 Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) hoitopalkkioiden tukiluokat

Omaishoidon tuki myönnetään lasten kohdalla pääsääntöisesti alimman maksuluokan mukaan silloin, kun lapsi on kodin ulkopuolisten palvelujen piirissä esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Myös ylemmän tason tuki voidaan myöntää, mikäli katsotaan, että lapsi vaatii erittäin paljon hoitoa, tai omaishoito korvaa sairaala- tai laitoshoidon. Lasten ja nuorten osalta hoidettavan asuessa koulunkäynnin vuoksi arkipäivät poissa kotoa maksetaan alennettua omaishoidon tukea.

Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasosta poikkeava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Päätöksenteon tukena käytetään kotikäynnillä tehtävää hoitoisuusarviointia, lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja. Hoidettavan hoidon ja huolenpidon tarve arvioidaan yksilökohtaisesti. Pienten lasten kohdalla omaishoidon myöntämisperusteet arvioidaan yksilökohtaisesti, koska pieni lapsi tarvitsee muutenkin ympärivuorokautisesti vanhempiansa hoitoa ja hoivaa. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin ja hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

Tukiluokka I

Hoidettava tarvitsee apua päivittäisissä toiminnoissa, häntä on autettava konkreettisesti pukeutumisessa ja pesuissa, tai oltava välittömässä läheisyydessä ohjaamassa häntä sanallisesti suorittamaan toiminta. Ruokailussa hoidettavaa on syötettävä tai ruokailua on valvottava olemalla hänen vieressään tai välittömässä läheisyydessä. Edellä mainittujen lisäksi hoidettavalla voi olla suuria vaikeuksia kommunikoinnissa tai liikkumisessa, tai hoidettava tarvitsee hoitotoimenpiteitä tai hänellä on erityisen suuri valvonnan tarve. Valvonnan tarve voi johtua esimerkiksi epilepsiasta, vaarantajun puutteesta tai psyykkisistä syistä. Tai hoidettavalla on vaikea psyykinen sairaus/oire, joka vaikeuttaa kodin ulkopuolella liikkumista ja sosiaalisia suhteita.

Tukiluokka II

Hoidettavan tarvitsema hoiva ja huolenpito on runsasta, eikä vastaa ikätasoon normaalisti kuuluvaa avun ja huolenpidon tarvetta, koska hoidettava ei kykene toimimaan itsenäisesti vaan on lähes täysin toisen henkilön hoivan ja huolenpidon varassa. Lisäksi hoidettava voi olla vaaraksi itselleen tai muille. Hoito on täysin ympärivuorokautista. Hoidettava ei pysty olemaan yksin kuin pienen hetken.

Tukiluokka III

Edellyttää omaishoitajalta jatkuvaa läsnäoloa ja erittäin runsasta hoitoa ja huolenpitoa. Hoidettava tarvitsee erityisen vaativia hoitotoimenpiteitä ja on pääasiassa kotona hoidettava (korvaa sairaalassa oloa). Palkkioluokkaa voidaan käyttää myös hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana, kun hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua ja jää hoitamaan läheistään tai omaistaan saattohoidon tai muun hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen ajan, eikä saa muuta korvausta ansiotulon menetyksestä.

6.3 Omaishoidon hoitopalkkion korottaminen erityistapauksissa

Vaikeasti sairaan hoidettavan omaishoitajalle voidaan maksaa erityistapauksissa lyhytaikaisesti (1–6 kk) hoitopalkkiota korotettuna. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi saattohoito- tai erityistilanteissa lyhytaikaisesti runsaan avun tarpeessa olevan henkilön hoitoa varten (1–6kk).

Edellytyksenä korotetun palkkion maksamiselle on (Omaishoitolaki 937/2005, 5§), ettei hoitajalla ole vastaavalta ajalta:

- oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan
Erytishoitoraha on korvaus ansionmenetyksestä tilanteessa, jossa alle 16-vuotiaan sairaan tai vammaisen lapsen huoltaja ei voi tehdä työtään, koska hänen on osallistuttava lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. Erytishoitorahaa myöntää Kela.
- oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen korvaukseen
- vähäistä suurempia työtuloja

6.4 Omaishoidon hoitopalkkion alentaminen erityistapauksissa

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos:

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä omaishoitolain 4 §:n 1 momentissa edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä, taikka
- siihen on omaishoitajan esittämä erityinen syy.

Hoitopalkkioiden II ja III maksuluokkia voidaan alentaa yhdellä maksuluokalla, mikäli asiakkaalle on myönnetty henkilökohtainen avustaja keskimäärin 40 h/vko ja omaishoidon tarve on vuorokauden aikana vähäistä.

Palkkioluokkiin tehtävät vähennykset arvioidaan asiakaskohtaisesti. Palveluiden määrän lisäksi arvioidaan sitä, mitä tehtäviä omaishoitajan vastuulle jää ja voidaanko katsoa hänen kantavan päävastuun hoidosta.

Lasten ja nuorten osalta hoidettavan asuessa koulunkäynnin vuoksi arkipäivät poissa kotoa maksetaan alennettua omaishoidon tukea.

7. OMAISHOITAJALLE JÄRJESTETTÄVÄ VAPAA

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. (29.6.2016/511)

Hoidon sitovuus on ratkaiseva tekijä lakisääteistä vapaapäiväoikeutta arvioitaessa. Ennaltaehkäisevää omaishoidon tukea saavat hoitajat ovat oikeutettuja kahteen vapaapäivään kuukaudessa. Muissa tukiluokissa vapaapäiväoikeus on kolme päivää kuukaudessa, mikäli kotihoitopäiviä kuukaudessa on vähintään 15. Kotihoitopäivien ollessa alle 15 päivää kuukaudessa, vapaapäiväoikeus on kaksi vapaapäivää kuukautta kohden. Lasten ja nuorten osalta hoidettavan henkilön asuessa koulunkäynnin vuoksi arkipäivät poissa kotoa, myönnetään hoitajalle kaksi vapaapäivää kuukautta kohden. Vapaata ei kerry ajalta, jolta ei makseta hoitopalkkiota.

Omaishoitajan vapaa pyritään järjestämään suunnitelmallisesti ja säännöllisesti ottaen huomioon erityisesti omaishoitajan yksilölliset toivomukset. Vapaan aikainen hoito pyritään lähtökohtaisesti järjestämään avohuollon palveluna. Laitosmuotoista sijaishoitoa käytetään vain, kuin vapaan järjestäminen ei hoidettavan tarpeiden takia ole muutoin käytännössä mahdollista. Omaishoitajan vapaapäivien osalta peritään asiakasmaksuna lakiin perustuva omavastuuosuus.

Vapaapäiväoikeutta voidaan käyttää seuraavilla tavoilla:

- lyhytaikaisena perhehoitona
- sijaisomaishoitona

- omaishoidon palvelusetelillä
- Eksoten lyhytaikaisena hoitona sekä
- omaishoidon tukitiimin sijaistustoimintana äkillisissä ja/tai lyhytaikaisissa sijaistustarpeissa
- perustellusta syystä voidaan käyttää maksusitoumusta Eksoten hyväksymissä yksityisissä palveluntuottajien hoitopaikoissa.

Vapaan käyttötavasta sovitaan omaishoitajan kanssa. Vapaiden käyttöä arvioidaan säännöllisesti oikean tukimuodon näkökulmasta. Tavoitteena on järjestää omaishoitajan vapaat suunnitelmallisesti ja joustavasti niin, että ne tukevat omaishoitajan jaksamista.

7.1 Lyhytaikainen perhehoito

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoito voidaan järjestää myös hoidettavan kotona. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan perhehoitoa. Eksoten ja perhehoitajan välillä tehdään toimeksiantosopimus. Sopimuksessa sovitaan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrästä ja perusteista. (Perhehoitolaki 263/2015).

7.2 Sijaisomaishoito

Sijaisomaishoitajana voi toimia hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö. Sijaisomaishoitajana ei pääsääntöisesti voi toimia samassa taloudessa asuva perheenjäsen. Sijaisomaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajanakin. Eksote tekee sijaisomaishoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaisjärjestely edellyttää hoitajan ja hoidettavan suostumusta. Sijaisjärjestelyn tulee olla hoidettavan henkilön edun mukaista.

Sijaisomaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan tai kuntayhtymään. Sijaisomaishoitajalle maksettava hoitopalkkio ja kustannusten korvaus ei ole sidottu omaishoitajan saamiin palkkioihin, vaan niistä sovitaan erikseen sijaisomaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa. Eläke- ja tapaturmavakuutusturvan osalta sijaisomaishoitaja on vastaavassa asemassa kuin omaishoitaja omaishoitolain 10 §:n mukaisesti.

7.3 Omaishoidon palveluseteli

Omaishoitaja voi valita omaishoidon lakisääteisten vapaapäivien käyttötavaksi palvelu-

setelin. Palvelusetelillä ostettu palvelu on tarkoitettu tukemaan omaishoitajan jaksamista hänelle tehdyn palvelusuunnitelman mukaisesti. Palvelu voi olla: kuntoutusta, koti- työpalvelua hoidettavan kotona; kuten siivousta, kodin ja pihan turvallisuuden ylläpitämistä, hoidettavan avustamista päivittäisissä toiminnoissa, terveyden- ja sairaanhoidollisia toimenpiteitä tai lyhytaikaista ympärivuorokautista hoitoa.

Vapaan järjestämiseen omaishoitajille lähetetään vapaapäiväoikeus/saldotiliote kuukausittain. Vapaapäiväoikeus/saldotiliotteelta näkyy käytettävissä oleva vapaapäiväoikeus Eksoten hoitoon tai palvelusetelin saldo käytettäväksi yksityiseen hoitoon.

Vapaapäiväoikeus Eksoten hoitoon tai palvelusetelin saldo käytettäväksi yksityiseen hoitoon tammi-lokakuulta on voimassa kuluvan vuoden loppuun, marras-joulukuun seuraavan vuoden helmikuun loppuun. Vapaapäiväoikeutta/saldoa suositellaan käytettäväksi säännöllisesti vuoden aikana. *Palveluseteleiden käyttöoikeus on voimassa omaishoitosopimuksen päättymisen jälkeen 1 kuukauden ajan.*

7.4 Eksoten lyhytaikainen hoito

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajalta perittävän tilapäishoidon maksu määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 b §:n mukaisesti. Hoitovuorokaudella tarkoitetaan tässä saapumisajasta seuraavaa 24 tunnin jaksoa. Tällöin kyse on palveluista, joita Eksote järjestää hoidettavalle omaishoitajan vapaapäivän ajaksi ja jotka korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa.

Lyhytaikaisessa hoidossa yksi vapaapäiväoikeus oikeuttaa yhden vuorokauden mittaiseen vapaaseen. Alle 18-vuotiailta ei peritä omavastuuosuutta.

7.5 Palvelusetelin saldo yksityiseen hoitoon

Yksityisten ja kolmannen sektorin palvelut järjestetään omaishoidon palvelusetelillä. Palveluseteli on yksi vaihtoehto omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien järjestämiseen. Palvelusetelillä palvelua tuottavien yritysten tulee olla hyväksytyjä palveluseteliyrittäjäksi ja täyttää niille asetetut kriteerit. Ympärivuorokautisessa hoidossa ateriat sisältyvät palvelusetelin arvoon. Hoitovuorokaudella tarkoitetaan saapumisajasta seuraavaa 24 tunnin jaksoa.

Mikäli omaishoitoperhe ei koe tarvetta tai ei halua hoidettavalle Eksoten järjestämää ympärivuorokautista hoitoa tai päivätoimintaa, se voi halutessaan valita tämän palvelusetelillä tuotettavan yksityisen hoidon. Mikäli palvelun hinta on suurempi kuin palvelusetelin ja omavastuuosuuden arvo, perheellä on mahdollisuus:

- käyttää niin paljon palvelusetelin saldoa, että hoidon hinta saadaan katetuksi
- maksaa yksityisen palveluntuottajan hinnan ja palvelusetelin arvon välinen erotus itse

Tämä järjestely perustuu aina omaishoitoperheen omaan harkintaan ja valintaan.

7.6 Omaishoidon tukitiimin sijaistustoiminta

Omaishoidon vapaan järjestämiseen voi saada apua tilapäisesti Eksoten resurssien mukaan myös omaishoidon tukitiimin lähihoitajilta tai vastaavalta toiminnalta. Omaishoitaja voi käyttää tähän palveluun vapaapäiväoikeuttaan. Yhdellä vapaapäiväoikeudella saa kaksi alle kuuden tunnin hoitopäivää tai yhden 6–8 tuntia kestävä hoitopäivän. Palvelusta peritään omavastuu.

7.7 Maksusitoumus (alle 18-vuotiaille)

Alle 18-vuotiaille voidaan tehdä maksusitoumus yksityiselle palveluntuottajalle lakisäästeisten omaishoidon vapaiden järjestämiseksi.

7.8 Läheistään hoitavan vapaa (ShL 27b§)

Kunta voi tarvittaessa järjestää tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden kestäviä virkistysvapaita. Säännös koskee niitä henkilöitä, jotka täyttävät kriteerit omaishoitosopimuksen tekemiselle, mutta jotka eivät syystä tai toisesta ole tehneet omaishoitosopimusta. Vapaan edellytyksenä on hoidon sitovuuden ja hoitavan henkilön tuen tarpeen lisäksi se, että omaisen tai läheisen antama hoito ja huolenpito on kirjattu hoidettavan asiakassuunnitelmaan. Läheistään hoitavan vapaa voidaan järjestää perhehoitona, sijaishoitona tai Eksoten lyhytaikaishoitona. Asiakas maksaa tällöin omaishoitolain mukaisen omavastuuosuuden.

8. OMAISHOIDON TUEN SUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Omaishoidon tuen suunnitelma päivitetään tarvittaessa asiakkaan, omaisen tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilön pyynnöstä. Päivittäminen tehdään ensisijaisesti hoidettavan kotona, perustellusta syystä päivitys voidaan tehdä myös muussa sovitussa paikassa tai etäyhteyksin/ puhelimitse. Muutokset hoitopalkkion tukiluokassa tulevat voimaan yhteydenotosta/vireillepanosta aikaisintaan seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Päivityksen yhteydessä tehdään aina uusi omaishoidon tuen päätös.

9. OMAISHOITOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, PURKAMINEN JA HOIDON KESKEYTYMINEN

Omaishoitosopimuksen irtisanomisessa noudatetaan omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 9 §:n säännöksiä. Eksote voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään

Vastuhenkilö:

Päivitetty:

Hyväksytty: Hallitus 28.4.2021

aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta tai hoitajasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua hoidon keskeytymisestä.

Mikäli hoidettavan kotikunta muuttuu Eksoten ulkopuolelle, omaishoidon tuen maksaminen päättyy muuttopäivään.

Omaishoidon tuki ja hoitopalkkio eivät ole ulkomailla järjestettäviä eivätkä ulkomaille maksettavia etuuksia. Korkeintaan kuukauden kestävä ulkomaan- tai lomamatka ei vaikuta palkkion maksamiseen. Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon yhteyshenkilölle, jos matkustaa ulkomaille kuukautta pidemmäksi ajaksi. Epäselvissä tapauksissa omaishoidon tuen maksaminen voidaan keskeyttää tai irtisanoa sopimus. Irtisanomisaika on kaksi kuukautta.

Liite 1.

OMAISHOITAJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Omaishoitajan oikeutena on

- saada rahallinen korvaus tehtävästä määritellyn tukiluokan mukaan
- saada kuukausittain omaishoidon lakisääteiset vapaat
- saada tukea omaishoitajana toimimiseen
- saada koulutusta ja valmennusta omaishoitotehtävään
- tulla kuulluksi
- päästä omaishoitajan hyvinvointitarkastukseen

Omaishoitaja sitoutuu

- huolehtimaan sopimuksen mukaisesti siitä, että hoidettava saa asianmukaisen hoidon ja ylläpidon
- olemaan yhteistyössä Eksoten työntekijöiden kanssa hoidettavan hoitoon liittyvissä asioissa
- ilmoittamaan viivytyksettä, mikäli hoidon tarve lakkaa tilapäisesti (keskeytykset) tai pysyvästi
- noudattamaan omaishoidon tuesta annettuja ohjeita

EKSOTEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

- Tekee päätöksen omaishoidon tuen myöntämisestä
- Hyväksyy omaishoitajan ja tekee tämän kanssa sopimuksen
- Vastaa omaishoitajien valmennuksesta
- Järjestää omaishoitajalle riittävän tuen
- Järjestää omaishoitajalle lakisääteiset vapaat
- Nimeää omaishoitoperheelle vastuutyöntekijän
- Järjestää omaishoidettavalle tarvittavat palvelut
- Arvioi ja kehittää omaishoitoa yhdessä omaishoitoperheiden kanssa
- Saa tietoa omaishoitoon vaikuttavista muutoksista
- Ohjaa, tukee ja valvoo omaishoidon toteutumista
- Tekee päätöksen omaishoidon tuen keskeyttämisestä, lakkauttamisesta ja irtisanomisesta